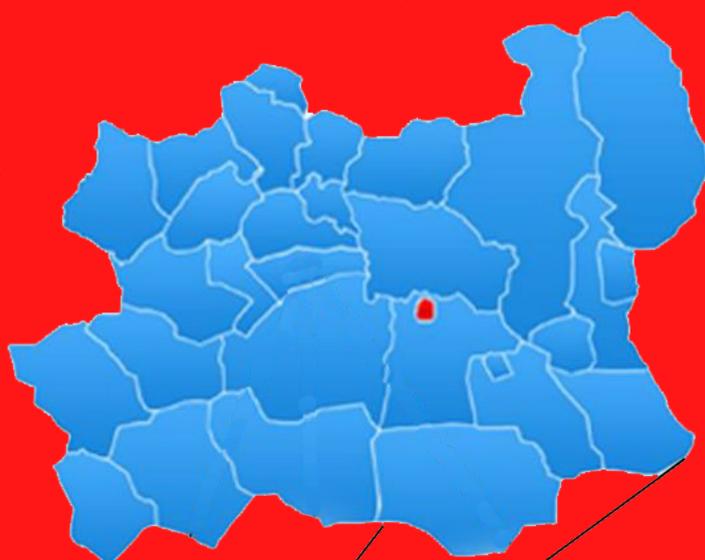

ТӨВ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

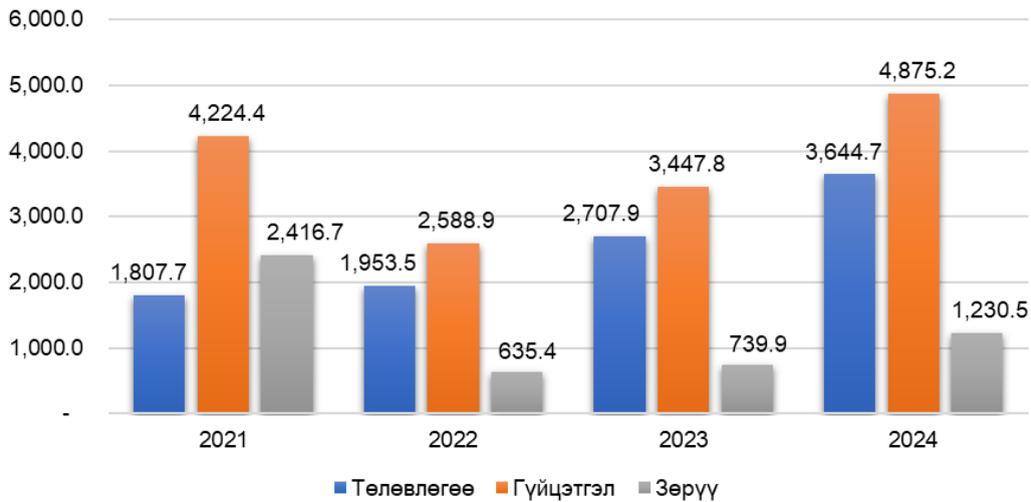

ХҮҮ, ТОРГУУЛИЙН ОРЛОГЫН БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ

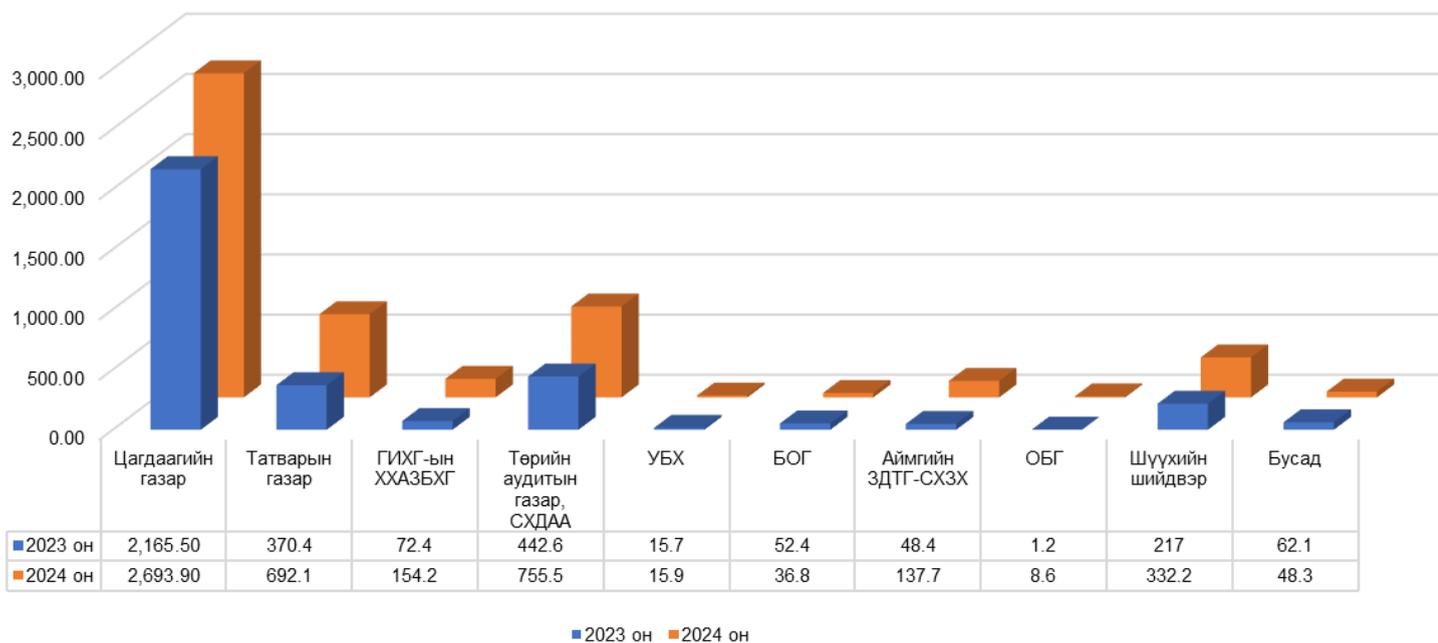

ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ТАЙЛАНГААС

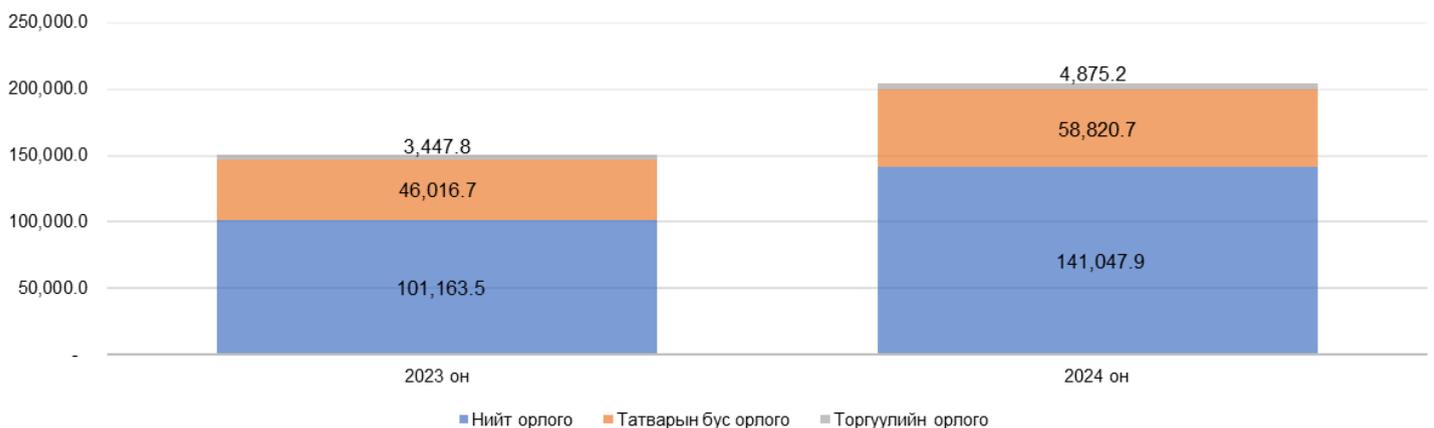
**Хүү, торгуулийн орлогын төлөвлөгөө, гүйцэтгэл
/сая.төгрөг/**

**Торгуулийн орлогыг орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлсэн байгууллага
/сая.төгрөг/**

**Аймгийн нийт орлого, татварын бус орлогын дүнд торгуулийн орлогын эзлэх дүн
/сая.төгрөг/**

ТӨСВИЙН ОРЛОГО ХУВААРИЛАХ

Орон нутгийн төсвийн орлогыг хуваарилах чиг үүргийг аймгийн ТЕЗ болон сумдын ТТЗ хэрэгжүүлж байна.

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬ

8 дугаар зүйлийн 8.5.2-т "аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, ... тухайн шатны жилийн төсвийн төслийг хэлэлцэн жил бүрийн 12 дугаар сарын 05-ны дотор батлах; 8.5.4-т "сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, ... тухайн шатны жилийн төсвийн төслийг хэлэлцэн жил бүрийн 12 дугаар сарын 20-ны дотор батлах" мөн 7 дугаар зүйлийн 7.1.-т "Төсвийн жил нь тухайн оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр эхэлж, тухайн оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр дуусгавар болно" гэж заасан.

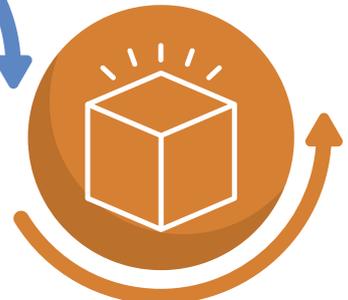
**ГЭМТ ХЭРЭГ ЗӨРЧЛӨӨС
УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ
ТУХАЙ ХУУЛЬ**

46 дугаар зүйлийн 46.1-т "...зөрчилд оногдуулсан торгох шийтгэлийг биелүүлж, төсөвт төвлөрүүлсэн мөнгөн дүнгийн 20-иос доошгүй хувьтай тэнцэх хэмжээний хөрөнгийг дүрс бичлэгийн техник, хэргэсэл, зөрчил болон эрүүгийн хэрэг хянан шалгах байгууллагын мэдээллийн нэгдсэн системийг сайжруулах ажилд, 20-иос доошгүй хувьтай тэнцэх хэмжээний хөрөнгийг гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх бусад ажилд зориулан дараагийн жилийн төсөвт тусгаж, санхүүжүүлнэ."

**ХҮҮ, ТОРГУУЛИЙН
ОРЛОГО ХУВААРИЛАЛТ**

Тухайн жилийн торгуулийн орлого эцэслэн төвлөрөөгүй байх цаг хугацаанд дараагийн жилийн төсвийг баталж байгаа нь Гэмт хэрэг зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд заасан хувь хэмжээгээр бодитой төлөвлөх боломжгүй нөхцөл байдлыг үүсгэж байна.

**ГЭМТ ХЭРГЭЭС УРЬДЧИЛАН
СЭРГИЙЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ
ЗАРДАЛ**

Торгуулийн орлогоос ГХУСАЗ-д сумд харилцан адилгүй төсөв баталсан. Мөн Алтанбулаг, Баянжаргалан, Баянцогт, Бүрэн, Цээл сумд торгуулийн орлогын өмнөх жилийн гүйцэтгэлийн 40-с дээш хувиар ГХУСАЗ-д санхүүжилт баталсан байна

**Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх
ажлын зардлын төлөвлөлтийн байдал**

Ангилал	Он	Өмнөх оны торгуулийн орлогын гүйцэтгэл	Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлын зардалд		Торгуулийн орлогын дүнд эзлэх хувь
			Хуваарилах доод дүн (40%)	Батлагдсан дүн	
27 сумд	2023 он	1,158.6	463.4	137.5	11.87
	2024 он	1,816.7	726.7	289.5	15.93
Аймаг	2023 он	1,430.3	572.1	150.0	10.49
	2024 он	1,631.2	652.5	150.0	9.20

Хүү, торгуулийн орлого бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн сан хангалтгүй байна. Торгууль ногдуулах эрх бүхий албан тушаалтны хуудсаар ногдуулж буй торгуулиуд нь хугацаа хэтрэлт багатай, тухайн цаг хугацаандаа төвлөрч байна. Харин торгуулийн орлогын дийлэнх хувийг эзэлж буй Цагдаа болон татварын торгууль бэлэн бусаар буюу нэхэмжлэх, цагдаагийн багажаар торгож, биелэлтийг тухайн цаг хугацаанд нь хянах боломжгүй тул хугацаа хэтрэх гол шалтгаан болж байна.

ДҮГНЭЛТ:

Аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлтийг гаргаж байна. Үүнд:

- Хүү, торгуулийн орлогыг хууль болон журмын хүрээнд төлөвлөсөн байна.
- Өмнөх жилүүдэд эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны тавьсан торгууль, акт, алданги, хохирол нөхөн барагдуулалт, тухайн жилийн ногдуулалт, дутуу төлөлт зэргийг нарийвчлан тооцсон тооцоо, судалгаа байхгүй, хүү, торгуулийн орлогын төлөвлөлтийг өмнөх оны гүйцэтгэлд үндэслэн хийж байна.
- Торгуулийн орлого бүрдүүлэлттэй холбоотой гол эрх зүйн актууд болох Зөрчлийн хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн зарим зүйл, заалтад дүн шинжилгээ хийж сайжруулах хэрэгцээ шаардлага байна.
- Тайлант онуудад торгуулийн орлого төлөвлөгөөнөөс давж биелж байгаа ч тухайн онд ногдуулсан торгуулийн орлогын биелэлт хангалтгүй байна.
- Торгуулийн орлогыг зориулалтын дагуу зарцуулсан эсэхийг үнэлж, дүгнэх боломжгүй байна.
- Зарцуулалтыг шилэн дансны нэгдсэн системээр дамжуулан олон нийтэд ил тод мэдээлсэн байна.
- Аймгийн болон зарим сумдын төсвийн гүйцэтгэлийн тайланд торгуулийн орлогыг зөрүүтэй тайлагнасан байна.
- ЭБАТ-ны ногдуулсан торгуулийг бүртгэх, хянах, мэдээллийн систем хангалтгүй байна.
- Зөрчил ногдуулж буй шийтгэлийн хуудсыг бүртгэж байгаа хэдий ч биет байдлаар тоолж, тулган баталгаажуулаагүй байна.

ЗӨВЛӨМЖ:

Аудитын дүн, дүгнэлт, нотлох зүйлд үндэслэн аймгийн ЗДТГ-ын СТСХ-ийн дарга, мэргэжилтэн нарт зөвлөх нь:

- Эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтны тавьсан торгууль, акт, алданги, хохирол нөхөн барагдуулалт, дутуу төлөлтийн судалгаатай болж, төсвийн төлөвлөлтөд ашигладаг болох,
- Торгуулийн орлогыг төсвийн гүйцэтгэлийн тайланд үнэн зөв тайлагнах, нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайланд нэгтгэж буй сумдын төсвийн гүйцэтгэлийн тайланд тавих хяналтыг сайжруулах,
- Шийтгэлийн хуудсыг биет байдлаар тулган шалгаж, тооцоог баталгаажуулах

НИЙСЛЭЛ ДЭХ ТӨРИЙН АУДИТЫН
ГАЗАРТ УЛАМЖЛАХ, НЭГДСЭН
ТАЙЛАНД ОРУУЛАХ САНАЛ:

- Зөрчлийн хууль, Зөрчил шалган шийдвэрлэх тухай хуулийн зарим зүйл, заалтад дүн шинжилгээ хийж, эрх зүйн орчныг сайжруулах зөвлөмжийг холбогдох газарт өгөх.
- Эрх бүхий байгууллагуудын хооронд торгуулийн мэдээллийн нэгдсэн санг үүсгэх, бүртгэл, тайлагналын систем хэрэгжүүлэх, улмаар төлбөрийн мэдээлэл дамжуулах автомат механизмыг хөгжүүлэх